

IILAB WPS

IILAB WORKING PAPER SERIES

IILAB SERIJA ČLANAKA U NASTAJANJU

ISSN

UDC

No. 02-05

Doris Domjanić

**Stavovi potrošača oko imovinskih osiguranja u
Republici Hrvatskoj**

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

Doris Domjanić

Stavovi potrošača oko imovinskih osiguranja u Republici Hrvatskoj

Doris Domjanić

Stavovi izraženi u ovom radnom dokumentu su stavovi autora i ne predstavljaju nužno stav Institutional investors LAB-a niti Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Rad nije prošao službenu recenziju ili odobrenje. Rad se objavljuje kako bi se iznijeli komentari na istraživanje u tijeku prije nego što se u konačnom obliku objavi u akademskom časopisu ili negdje drugdje.

Copyright by Doris Domjanić

Sva prava pridržana.

Dijelovi teksta mogu se citirati pod uvjetom da se u potpunosti navede izvor.

SAŽETAK

Imovinska osiguranja pružaju naknade i pokrivaju oštećenja na materijalnoj imovini koja nastaju uslijed pojave opasnosti. Te opasnosti najčešće su prirodne katastrofe koje nastaju djelovanjem prirodnih sila i svojom razornom snagom uništavaju imovinu i okoliš. Često su nepredvidljive, a ostavljaju velike ekonomske, društvene i financijske posljedice. Iako je njihova pojava bila prisutna kroz čitavu povijest, u posljednje vrijeme rizici prirodnih katastrofa počinju se pojavljivati sve češće i intenzivnije, što zbog utjecaja klimatskih promjena pa tako i sve veće globalizacije i djelovanja raznih inovacija na okoliš. Raširenost takvih događaja prevladava globalno, a njihove posljedice zahtijevaju i višu adekvatnu zaštitu od strane imovinskih osiguranja. Imovinska osiguranja umanjuju negativne učinke raznih vrsta opasnosti i pružaju brzu naknadu šteta. Međutim, veliki rizici predstavljaju i veliki izazov društvima za osiguranja zbog njihovog ograničenog kapaciteta za pokrivanje šteta, a upravljanje rizicima katastrofe postalo je sastavni dio poslovanja i osiguratelja i reosiguratelja, koji omogućavaju dodatno povećanje kapaciteta osiguratelja. Od prirodnih katastrofa posebnu pažnju sve više privlače potresi, koji predstavljaju jednu od najopasnijih vrsta, a i dalje su jedna od najmanje zaštićenih opasnosti. Iako se Republika Hrvatska nedavno susrela sa potresima pa i drugim prirodnim katastrofama kroz povijest, zastupljenost imovinskih osiguranja još uvijek nije velika zbog nedovoljno velike potrebe i relativno male izloženosti tog područja prirodnim opasnostima.

Ključne riječi

imovinska osiguranja, imovinska reosiguranja, prirodne katastrofe, potresi

1. UVOD

U radu se istražuju preferencije i stavovi potrošača oko odabira imovinskih osiguranja i zaštite imovine u Republici Hrvatskoj. Razlog istraživanja je taj što u novije vrijeme prirodne katastrofe privlače sve veću pažnju jer se počinju pojavljivati sve češće i intenzivnije. Za sobom ostavljaju velike štetne posljedice zbog čega predstavljaju veliki izazov društvima za osiguranje, ali ističu i njihovu važnu ulogu u zaštiti imovine. Njihov zadatak je umanjiti učinak štetnih posljedica te smanjiti potrošačima golemi financijski teret koji bi u protivnom morali sami snositi. Kakvo je mišljenje potrošača, kako doživljavaju učinak prirodnih katastrofa te koji čimbenici utječu na potražnju za osiguranjem imovine prikazuju rezultati istraživanja.

Osiguranje podrazumijeva zaštitu čovjeka, životinja, materijalnih predmeta i imovinskih interesa, odnosno svega što može biti oštećeno, povrijeđeno ili uništeno i smatra se predmetom osiguranja. Rizici su sastavni dio svakodnevice, svakog poslovnog procesa, gospodarskih, financijskih i drugih sustava. (Andrijanić, Klasić, 2002) Opasnosti sa sobom nose velike financijske, materijalne, društvene i ekonomske posljedice. Iako ih je gotovo nemoguće predvidjeti i spriječiti, štetne posljedice moguće je djelomično ublažiti smanjivanjem izlaganja financijskom gubitku što omogućava upravo djelatnost osiguranja. Glavni smisao poslovanja osiguratelja je pružanje zaštite od određenih opasnosti i preuzimanje i upravljanje rizicima.

Osiguranje ima dvije osnovne funkcije, funkciju naknade štete, koja je bit osigurateljne djelatnosti i funkciju preventive, koja se zasniva na financiranju preventivnih mjera za sprečavanje i smanjenje nastanka visokih troškova. No osim zaštitne funkcije, osiguranje ima i važnu socijalnu i razvojnu funkciju te utječe na razvoj cjelokupnog gospodarstva i financijskog sustava. Društva za osiguranje važne su financijske institucije te institucionalni investitori na financijskim tržištima. Prodajom polica osiguranja prikupljaju sredstva osiguranika i ulažu ih u razne financijske oblike, a plasiranjem tih sredstva na tržište kapitala utječu i na cijenu kapitala, što je dodatni pokazatelj njihove društvene i gospodarske važnosti. Raspoložu značajnom veličinom sredstava, a najveći udio ulažu u državne obveznice i ostale vrijednosne papire pa tako kreditiraju državu i poduzeća. (Krišto, Pavković, Stojanović, 2014) Gospodarski značaj osiguranja sve je važnija tema i radi rastućeg broja katastrofalnih šteta posljednjih desetljeća.

Tržišta osiguranja pod utjecajem su stalnih promjena i suočavaju se s izazovima globalnih trendova kao što su deregulacija, pojačana konkurencija, elektronička trgovina, bankoosiguranje, pojava novih rizika te globalizacija. Neki od tih trendova prisutni su samo

na određenim nacionalnim tržištima, što upućuje na raznolikost svjetskog tržišta osiguranja. Ključni izazovi na lokalnim tržištima osiguranja, pa i njihova ograničenja utječu i na globalna tržišta i obrnuto. (Insurance Information Institute)

Glavna podjela djelatnosti osiguranja vrši se na životna osiguranja koja štite život i zdravlje pojedinaca, te neživotna koja štite imovinu i pokrivaju razne vrste nezgoda. Podjele osiguranja nastale su prvenstveno grupiranjem rizika u skupine prema sličnosti kako bi se moglo što efikasnije i zaštititi od istovrsnih rizika i opasnosti.

2. IMOVINSKO OSIGURANJE I REOSIGURANJE

2.1. Vrste imovinskih osiguranja

Imovinsko osiguranje naziva se i odštetno osiguranje jer nadoknađuje štete nastale na imovini, a osim što se nadoknađuju novcem, postoji mogućnost da se oštećeni predmet može i popraviti ili zamijeniti. Rizici kojima je izložena imovina, tzv. imovinski rizici, mogu rezultirati gubitkom same imovine ili gubitkom zbog nekorištenja imovine. (Jurić, 2017)

Imovinska osiguranja dijele se prema objektima ili opasnostima koje pokrivaju. Opasnosti su fokus promatranja imovinskih osiguranja upravo zbog toga što se dešavaju iznenada, a rezultiraju katastrofalnim posljedicama kako na ljudske živote tako i na materijalnu imovinu. Osnovne opasnosti (požar, udar groma, eksplozija, oluja i vjetar, tuča) su sastavni dio imovinskih osiguranja, odnosno njihovo pokriće se ugovara kao cjelina, a dopunske opasnosti (potres, poplava, istjecanje tekućina i plinova iz nepokretnih posuda, klizanje tla, snježne lavine, odroni) se rjeđe osiguravaju i posebno se ugovara zaštita za jednu ili više opasnosti te njihove premije.

Najstarija podjela imovinskih osiguranja prema opasnostima vrši se na grupu osiguranja imovine od požara i elementarnih šteta te grupu ostalih osiguranja imovine. Novija podjela obuhvaća osiguranje imovine u užem smislu koja se dijeli na: osiguranje industrijske i trgovačke djelatnosti, privatna osiguranja, osiguranje poljoprivrede i osiguranje prometnih sredstva. (Ćurak, Jakovčević, 2007)

2.2. Specifičnosti imovinskih osiguranja

Jedna specifičnost imovinskih osiguranja je ta što se pored osnovnih polica razvijaju i novi proizvodi osiguranja. Sve popularnija postaje „All risks“ polica osiguranja koja se prilagođava svakom osiguraniku, a smatra se i kao najšira polica osiguranja jer podrazumijeva osiguranje od svih rizika. Najčešće ju koriste poslovne tvrtke kako bi osigurale svoju poslovnu imovinu, tehniku i poslovne prostorije. Posebna pogodnost je ta što se sklapa samo jedna polica osiguranja za sve rizike bez obzira na to koliko ih obuhvaća. Razvijeno svjetsko i europsko tržište primjenjuju „All risks“ policu kao standardno pokriće upravo zbog toga što može pokriti i opasnosti koje inače nisu uključene u standardno pokriće. (HUO)

Pošto imovinska osiguranja pokrivaju materijalne štete katastrofalnih događaja, od njih se zahtjeva prilagođavanje i upravljanje katastrofalnim rizicima. Takve rizike karakterizira mala vjerojatnost pojave, ali veliki intenzitet opasnosti pa mogu promijeniti poslovno okruženje osiguratelja, a time i njihovu mogućnost podmirivanja odšteta. Problem katastrofalnih događaja kao što su prirodne katastrofe je taj što su one neredovite i slučajne pa ih je teško predvidjeti zbog toga što nije moguće koristiti povijesne podatke njihova kretanja kao vodič za buduća kretanja. Zato su razvijene i posebne metode koje se koriste računalnim programima i znanstvenim područjima te raznim tehnikama predviđanja vjerojatnosti, trendova i kretanja događaja kako bi se poboljšala procjena budućih katastrofa i kako bi se olakšalo razumijevanje katastrofalnih rizika. (Njegomir, 2011) Iako se pojedinačno ne mogu predvidjeti, pospješuje se predviđanje broja i obujma katastrofalnih događaja kroz duži vremenski period. Kod prirodnih katastrofa često se primjenjuju modeli šteta koji pomažu osigurateljima da se adekvatno nose s rizicima i da procjene vjerojatnost njihove pojave, razinu izloženosti i veličinu troškova. Analizom šteta i kombinacijom modela osiguratelji ipak mogu lakše procijeniti očekivane godišnje štete pa je modeliranje rizika važno u poslovanju imovinskih osiguratelja jer je katastrofalnim rizicima teško adekvatno upravljati, a vrlo su bitni zbog posljedica koje nose. (Swiss Re, 2003)

2.3. Djelatnost reosiguranja

Financijske posljedice štetnih događaja su ključne, a uvijek postoji i rizik da društva za osiguranje neće imati dovoljno kapaciteta za pokriće velikih šteta. Zato osiguratelji nastoje

povećati svoj kapacitet te dio svojih obaveza prenijeti u reosiguranje. Uloga reosiguratelja od posebne je važnosti pogotovo kod osiguranja većih rizika, a reosiguratelj može prenijeti višak rizika iznad svog kapaciteta i na drugog reosiguratelja. (Financial Web) Reosiguranje je globalna djelatnost bez koje ni sama djelatnost osiguranja ne bi bila učinkovita te je svjetsko tržište reosiguranja vrlo razvijeno i važno, a uvjeti reosiguranja za pokriće rizika i premije određuju se individualno za svakog osiguratelja prema njegovim potrebama. Reosiguranje je posebno bitno kod imovinskih osiguranja jer ona pokrivaju štete koje su posljedica nastupa velikih katastrofalnih događaja koji ostavljaju značajne razorne posljedice, a osiguratelji ih sami ne bi bili u mogućnosti pokriti niti preuzeti tako velike pojedinačne rizike. Kod imovinskih osiguranja raspodjela rizika u reosiguranje određuje se procjenom najveće vjerojatne štete koja može nastupiti, a procjenjuju je stručnjaci izborom rizika čija je svota viša od samopridržaja, prepoznavanjem opasnosti koje mogu dovesti do najveće štete te simuliranjem njenog ostvarenja u najgorem slučaju.

Međutim, kod imovinskih osiguranja zbog pojave katastrofalnih događaja i velikih iznosa šteta koje mogu prijeći kapacitet i osiguratelja i reosiguratelja, primjenjuju se kao dopuna i neke alternativne metode transfera rizika poput derivata osiguranja, reosiguravajućih prikolica i sekuritizacije. Njima se rizik transferira između tržišta osiguranja i tržišta kapitala. (Preskar, 2015) Sekuritizacija je najznačajniji takav oblik jer omogućava pretvorbu rizika u utržive vrijednosne papire i njihovu prodaju na tržištu kapitala. To osiguravajućim društvima pomaže da se zaštite od katastrofalnih rizika i diverzificiraju rizik, a investitorima koji su kupci tih obveznica nude se atraktivni prinosi. Međutim, osiguratelj daje obećanje da ukoliko ne nastupi katastrofalni događaj, investitorima će se isplatiti glavnica i kamate, a ukoliko nastupi oni mogu sve i izgubiti. (Njegomir, 2011)

3. RAZMJER PRIRODNIH KATASTROFA I NJIHOVE POSLJEDICE

3.1. Razmjeri prirodnih katastrofa u svijetu i Republici Hrvatskoj

Prirodne katastrofe ekstremni su događaji uzrokovani djelovanjem prirodnih sila koji svojom razornom snagom izmjenjuju okoliš i nose razne društvene, ekonomske, financijske i druge posljedice i gubitke. Pojavljuju se kroz čitavu ljudsku povijest i uglavnom su to rijetki i nepredvidljivi događaji sa izrazito negativnim učincima. Međutim, u novije vrijeme pridaje im se sve veća pažnja zbog toga što se počinju pojavljivati sve češće i intenzivnije, a razlog tome su većinom klimatske promjene i problem globalnog zatopljenja, no i globalizacija poslovanja, inovacije i promjene na okoliš, koje također ostavljaju trag i pridonose negativnim učincima te porastu vjerojatnosti njihova nastanka. (Galjak, Nikolić, Taradi, 2020) Sve veći porast šteta u posljednjim desetljećima može se vidjeti i na sljedećem grafikonu.

Slika 1: Broj ukupnih i osiguranih globalnih šteta u razdoblju 1970.-2020. godine

Izvor: Swiss Re Institute. Dostupno na: <https://www.sigma-explorer.com/> [11. siječnja 2021.]

Prirodne katastrofe se mogu podijeliti na geofizičke (potresi, tsunamiji, vulkanska aktivnost), hidrološke (poplave), meteorološke (tropske, konvektivne i lokalne oluje) i klimatološke događaje (ekstremne temperature, suše, šumski požari). Prema istraživanju njemačkog društva za reosiguranje u 2018. godini, najučestaliji po broju događaja su hidrološki i meteorološki događaji, dok su geofizički i klimatološki dosta rjeđi. Što se tiče posljedica, najveće ukupne

gubitke, pa i od onih osiguranih, donose meteorološki događaji. No, uzimajući u obzir ljudske živote i smrtnost, geofizički događaji su najopasniji i odnose daleko najviše života.

Najveće prirodne katastrofe događaju se najčešće u Aziji i Sjevernoj Americi, pa su zato ta dva kontinenta statistički prepoznata kao najizloženija. Tu tezu potvrđuje i činjenica da se 12 najvećih svjetskih prirodnih katastrofa po broju najvećih šteta posljednjih desetljeća dogodilo upravo na tim kontinentima. Radi se uglavnom o uraganima i potresima koji su zbog svoje jačine ostali zapamćeni, a zbog svoje razorne snage se smatraju najopasnijim događajima. Međutim, normalna je pojava i ostalih opasnosti poput velikih poplava, suša, vulkanskih erupcija i drugih vrsta na tim područjima. Ostali kontinenti isto su izloženi opasnostima, ali u manjoj mjeri. U Europi najveći utjecaj ipak imaju ekstremne temperature i oluje te Europa njima obiluje više nego ikojim drugim katastrofama. No, pojava potresa i ostalih katastrofa također tu nije strana pojava. (Marković, Njegomir, 2010)

Tako je i Republika Hrvatska do sada bila najviše izložena nevremenu, odnosno jakim olujama i olujnim vjetrovima koji su znali rušiti drveća, dizati krovove i ostavljati štetu na objektima. Posljednjih par godina najveće štete bile su posljedica oluja, poplava, tuče ili suše. Jedna velika poplava na području Republike Hrvatske dogodila se 2014. godine, kada je nakon obilnih kiša rijeka Sava probila nasipe i poplavila sela županjske Posavine. Isti scenarij dogodio se i 1964. godine u Zagrebu kada je rijeka Sava poplavila trećinu grada. (DHMZ) Novije vrijeme obilježeno je jakim potresima u Zagrebu i Petrinji 2020. godine koji su donijeli veće materijalne štete i razorili veće dijelove gradova i sela. Republika Hrvatska je, prema tome, također na udaru prirodnih katastrofa, a iako je više izložena vjerojatnosti nastupa oluja i poplava, nalazi se i u seizmički aktivnom području koje od prošle godine pogotovo ponovno aktivno. Materijalne štete potresa su velike, međutim ne prijete ugrožavanju likvidnosti i solventnosti osiguravajućih društva koja i dalje efikasno reagiraju.

3.2. Karakteristike osiguranja od potresa

Potresi su definirani kao iznenadna podrhtavanja tla koja izazivaju prirodni procesi u Zemljinoj kori i smatraju se jednom od najopasnijih vrsta prirodnih katastrofa. Nastaju najčešće pucanjem stijena ili pomicanjem tektonskih ploča ispod Zemljine površine, a može ih izazvati i vulkanska aktivnost. No, potresi mogu biti uzrokovani i ljudskim utjecajem na okoliš i promjenama u ekosustavu, a njihovo djelovanje ovisi o količini energije koja se oslobađa. (Njegomir, 2009)

Ubrzana urbanizacija posljednjih desetljeća na seizmički aktivnim područjima još dodatno povećava izloženost njihovu udaru, a poznato je da potresi mogu izazvati djelovanje i popratnih opasnosti koje uzrokuju još više gubitaka. Upravo zbog velikih financijskih posljedica, uloga osiguranja od potresa od velike je važnosti, no osiguravajuća društva se i dalje suočavaju s raznim izazovima i problemom nedostatne zaštite.

Osiguranje od potresa obično se pruža kao standardni dio polica stambene i poslovne imovine, kao njihovo proširenje ili kao zasebna polica osiguranja. Također, može se nuditi kroz sustave javnog osiguranja ili putem privatnih osiguravajućih društava. Razvijeni su i posebni programi zaštite na inicijativu osiguravajućih društava koje podupire vlada i koji pružaju široko pokriće od rizika potresa zajedno s pokrićem za druge katastrofalne opasnosti u zemljama koje su jače i češće izložene potresima. Zemlje koje su pak manje izložene zaštićuju se uglavnom kroz programe privatnih osiguravajućih društava. (Poposki, 2020)

Slika 2: Podjela osiguranja od potresa

Vrste osiguranja od potresa	Obilježja	Vrste polica	Zemlje
Sustav javnog osiguranja od potresa	Javne organizacije i fondovi osnovani u svrhu zaštite od potresa, najčešće dobrovoljno	Najčešće kao proširenje standardne police osiguranja	SAD (CEA), Island (ICI), Japan (JERC), Meksiko (CNSF), Novi Zeland (EQC), Tajvan (TREIF), Turska (TCIP)
Sustav privatnog osiguranja od potresa	Osiguranja putem privatnih osiguravajućih društava, dobrovoljnog karaktera	Standardne police osiguranja, njihovo proširenje ili zasebne police	Austrija, Njemačka, Meksiko, Filipini, Portugal, Kanada, SAD, Švicarska, Australija, Belgija, Mađarska, Japan, Novi Zeland, Kina, Turska

Izvor: Prikaz autorice prema: Poposki (2020). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/242246> [20. listopada 2020.]

U Republici Hrvatskoj se rizik potresa osigurava od 1999. godine zahvaljujući reosigurateljima iz inozemstva koji su pružali osigurateljima mogućnost reosiguranja rizika. Danas se uglavnom

osigurava plaćanjem dodatne premije uz osiguranje od požara, odnosno potrebno ga je posebno ugovoriti jer potres pripada dopunskim opasnostima. Cjenici premija za sklapanje ugovora o osiguranju od potresa ovise o karakteristikama kućanstva i više drugih faktora poput zone izloženosti potresu, namjeni i vrsti predmeta osiguranja, starosti i konstrukciji stambenog objekta, troškovima popravka te opsegu pokrića. (Bijelić, 2002) Zanimljivo je da unatoč velikim gubicima kojima potresi rezultiraju, i dalje su jedna od najmanje osiguranih prirodnih katastrofa. Tržište osiguranja obično teži tome da premije budu proporcionalne riziku, odnosno da više izložena područja zahtijevaju i veće premije osiguranja, što može biti izazov ljudima koji imaju niske prihode, a žive na takvom području. Kod rizika potresa postoji i neodređenost, nemogućnost procjene vjerojatnosti njihove pojave, ali i sam nedostatak kapaciteta pružatelja zaštite. Ipak, ljudi često znaju podcjenjivati rizike koji imaju malu vjerojatnost događanja kao što su prirodne katastrofe, a pogotovo potresi pa i to može biti razlog malog udjela osiguranja od potresa. (Poposki, 2020)

4. TRŽIŠTE IMOVINSKIH OSIGURANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Sudionici na tržištu

Tržište imovinskih osiguranja u Republici Hrvatskoj obuhvaća imovinska osiguranja prema vrstama, odnosno sve sudionike, osigurateljne proizvode koji se nude na tržištu i premije osiguranja. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) provodi nadzor nad nebankarskim financijskim sektorom pa tako i nad tržištem osiguranja s ciljem održavanja stabilnog, sigurnog i učinkovitog tržišta osiguranja, zaštite interesa osiguranika i korisnika osiguranja te pridonosa stabilnosti cjelokupnom financijskom sustavu. Sudionici tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj su društva za osiguranje, ugovaratelji osiguranja i distributeri u osiguranju. Trenutno na tržištu posluje 15 društava za osiguranje, od kojih 11 pruža zaštitu imovine, a to su: Adriatic osiguranje, Allianz Hrvatska, Croatia osiguranje, Euroherc osiguranje, Generali osiguranje, Grawe Hrvatska, HOK – osiguranje, Merkur osiguranje, Triglav osiguranje, Uniqa osiguranje i Wiener osiguranje Vienna Insurance Group. (HANFA) Većina tih društava za osiguranje u stranom je vlasništvu i dio su vodećih inozemnih osiguravajućih grupacija koje posluju i na području Republike Hrvatske.

4.2. Premija osiguranja

Ukupna premija na tržištu osiguranja Republike Hrvatske varirala je pozitivnim i negativnim kretanjima u razdoblju od 2007. do 2020. godine. Pod utjecajem financijske i ekonomske krize od 2009. do 2014. godine, tržište su obilježile negativne stope rasta. No, od 2015. započeo je trend pozitivnih kretanja premija na tržištu životnih, pa naizmjenično i neživotnih osiguranja. 2020. godinu obilježio je pad životnih osiguranja što je naposljetku dovelo opet do negativnog trenda rasta, iako su neživotna osiguranja nastavila rasti. Na kraju 2020. zaračunata bruto premija osiguravajućih društava u Republici Hrvatskoj iznosila je 10475 milijuna kuna od čega je 74,7% bila premija neživotnih osiguranja. (HUO, 2020)

Tržište imovinskih osiguranja Republike Hrvatske obilježeno je pozitivnim kretanjima premije u razdoblju od 2015. do 2019. godine. Osiguranja od požara i elementarnih šteta rasla su zbog veće potrebe osiguranika za osiguranjem dopunskih rizika, posebice osiguranjem od poplava i potresa. Tako je tržište osiguranja od požara i elementarnih šteta u 2019. godini imalo najvišu razinu zaračunate bruto premije s obzirom na zadnjih 20 godina u iznosu od 676960 kuna. Značajan rast premije zabilježen je i kod ostalih požarnih osiguranja, osiguranja od potresa, ali i osiguranja od požara i elementarnih šteta u industriji i obrtu. No s druge strane, zabilježen je i veći rast likvidiranih šteta. (HUO, 2019)

2020. godina obilježena je pandemijom korona virusa, no društva za osiguranje spremno su dočekala krizu i zabilježila rast kod osiguranja imovine. Ukupna premija neživotnih osiguranja porasla je za 4,7% u odnosu na 2019. godinu, a značajan rast zabilježilo je i osiguranje od požara i elementarnih šteta, pogotovo osiguranje od potresa čiju je važnost 2020. i pokazala. Broj osiguranja od potresa je u odnosu na 2019. porastao za 30,9%, a i premija se povećala za 29,1%, no to je i dalje vrlo mali postotak osiguranika s obzirom da se Hrvatska nalazi u seizmički aktivnom području u Europi.

Tržište osiguranja Republike Hrvatske postupno se razvija i zauzima 3. mjesto financijskog tržišta Republike Hrvatske, no i dalje zaostaje za razvijenim zemljama. Međutim, u posljednje vrijeme sve je značajnije poslovanje domaćih osiguravajućih društava na tržištu Europske unije, pogotovo na tržištima Austrije, Italije i Slovenije gdje je ostvaren rast premije od 49,3% u odnosu na 2019. godinu. (HUO)

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE STAVOVA POTROŠAČA OKO IMOVINSKIH OSIGURANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

5.1. Podaci i metodologija

Ovo poglavlje obuhvaća empirijsko istraživanje stavova potrošača u Republici Hrvatskoj oko imovinskih osiguranja, gdje su ispitane preferencije potrošača oko pojedinih oblika osigurateljne zaštite imovine, a daju uvid u njihovo razumijevanje nastanka potencijalnih opasnosti i šteta, njihovu zainteresiranost za osiguranjem, način na koji zaštićuju svoju imovinu te čimbenike koji utječu na potražnju za imovinskim osiguranjima. Analizom odgovora ispitanika dobiveni su rezultati istraživanja koji su izravni pokazatelj informiranosti potrošača, kao i važnosti imovinskih osiguranja u Republici Hrvatskoj.

Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika koji se sastoji od 30 pitanja podijeljenih u 3 skupine, jednostavnog i većinom zatvorenog tipa, a ispitanici su odgovarali pojedinačno i anonimno. U anketi je sudjelovalo 246 ispitanika različite dobi i područja stanovanja, pri čemu je pokriven veliki broj županija i zato daje vjerodostojan uvid u stavove potrošača na razini cijele Republike Hrvatske.

5.2. Rezultati istraživanja

Anketni upitnik započinje „Općenitim pitanjima“ kako bi se dobile informacije o tome kakvo je opće iskustvo samih potrošača s imovinskim osiguranjima. Pošto je kretanje prirodnih katastrofa glavni okidač potrebe za imovinskim osiguranjima zbog štetnih posljedica koje ostavljaju kako na ljude tako i na materijalnu imovinu, potrebno je bilo istražiti i dosadašnje iskustvo i susret ispitanika sa određenim vrstama prirodnih katastrofa.

Slaba upoznatost s kretanjima prirodnih katastrofa može predstavljati problem pri doživljaju ispitanika oko njihove opasnosti i važnosti da uopće i zaštite svoju imovinu od istih. Iako je samo mali broj ispitanika upoznat s kretanjima u potpunosti, većina je djelomično upoznata što je čak zadovoljavajući rezultat koji ukazuje na to da se ljudi ipak informiraju o njihovim kretanjima i da znaju i više nego što je dovoljno.

Veliki udio ispitanika doživio je već prirodne katastrofe, od čega se čak 77,6% susrelo s potresom, što je očekivano s obzirom da su potresi obilježili područje Republike Hrvatske proteklu godinu. Većina ispitanika susrelo se i s olujnim vjetrom i tučom, što inače i je najčešća vrsta prirodne katastrofe na ovom području, a samo manji udio doživio je i poplave koje su također obilježile povijest Republike Hrvatske te ostale vrste prirodnih katastrofa poput elementarnih nepogoda.

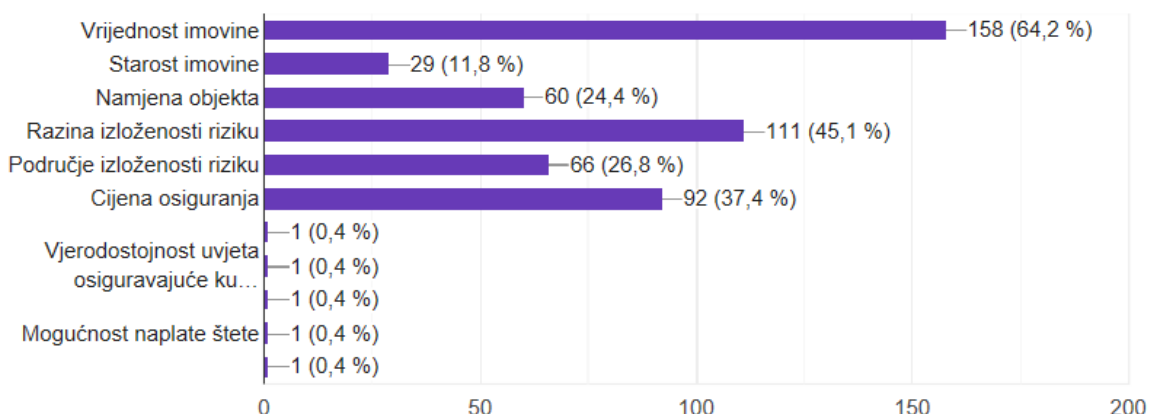
Međutim, unatoč tome što je veliki broj ispitanika doživio neku vrstu prirodne katastrofe, ističu kako nisu imali velike materijalne i financijske štete i dobro su se nosili s posljedicama, odnosno prirodne katastrofe nisu imale prevelike negativne utjecaje na ispitanike i njihovu imovinu.

66,3% ispitanika koji imaju vlasništvo nad jednom ili više nekretnina, svoju imovinu najčešće zaštićuju osiguranjem, no i kvalitetnom gradnjom, redovitim održavanjem, stalnim ulaganjima i obnovom. No, zanimljivo je kako polovica ispitanika ni nema sklopljenu policu imovinskih osiguranja, što je dosta začuđujući rezultat s obzirom da više od pola ispitanika i posjeduje nekretnine i doživjelo je već neku vrstu prirodne katastrofe. Ipak, od ispitanika koji imaju imovinsko osiguranje s obzirom na vrste prirodnih opasnosti koje to osiguranje štiti, najviše ih je osiguralo kuću/stan i stvari kućanstva od požara, nešto manje ima osiguranje od prirodnih nepogoda, osiguranje od potresa i osiguranje od provalnih krađa i razbojstva. To potvrđuje najveću zastupljenost požarnog osiguranja uz koje se najčešće dodatno uzimaju i osiguranja od ostalih nepogoda.

94,7% ispitanika misli kako je najbitnije zaštititi kuću ili stan, 45,5% automobil, 23,6% poslovni prostor, 8,5% vrijedne predmete i 3,3% tehniku. Odgovori su naravno rangirani prema novčanoj vrijednosti imovine, gdje bi utjecaj prirodnih katastrofa mogao i rezultirati najvišim materijalnim štetama.

Bitno je navesti i ključne čimbenike koji potrošače potiču na kupovinu osiguranja, odnosno koji utječu na njihovu odluku o samoj kupovini imovinskih osiguranja. 64,2% ispitanika smatra kako im najveću ulogu igra vrijednost samog predmeta osiguranja (odnosno da bi prvenstveno zaštitili onu imovinu koja ima veliku novčanu vrijednost), zatim veliku ulogu igra i razina izloženosti riziku i visina cijene osiguranja, a nešto manje ostali čimbenici poput područja izloženosti riziku, namjene objekta ili starosti imovine. Iz toga se može zaključiti kako su vrsta i vrijednost predmeta osiguranja i stupanj rizičnosti puno važniji od same ponude osiguranja te da okolni faktori zapravo najviše utječu na kupnju osiguranja.

Slika 3: Ključni čimbenici koji utječu na odluku o kupovini imovinskih osiguranja

Izvor: Prikaz autorice

50,4% ispitanika istaknulo je kako im cijena osiguranja igra, ali ne preveliku ulogu kod kupovine osiguranja. Međutim, čak 45,5% je odgovorilo da im igra veliku ulogu pa su zapravo rezultati skoro izjednačeni. U svakom slučaju, cijena je bitna stavka prilikom kupovine imovinskih osiguranja sve dok igra ulogu, bilo veliku ili malu, što pokazuje i prethodno pitanje gdje zauzima treće mjesto po važnosti čimbenika. Ipak što se tiče visine premije u Republici Hrvatskoj, većina ispitanika smatra da nije visoka, odnosno da si je mogu priuštiti i da se kreće u prihvatljivim okvirima.

Prema rezultatima, veliki broj ispitanika se već susreo s prirodnim katastrofama, a pošto više od polovice ni nema sklopljena imovinska osiguranja, naknadu štete od strane imovinskih osiguranja iskusilo je samo 18,3% ispitanika. Ostalih 81,7% nikada nije primilo pomoć od imovinskih osiguratelja. Tako mali postotak naknada šteta može biti povezan s malim brojem sklopljenih osiguranja, no i s time da posljedice šteta nisu ipak bile značajne kao što su ispitanici ranije bili naveli.

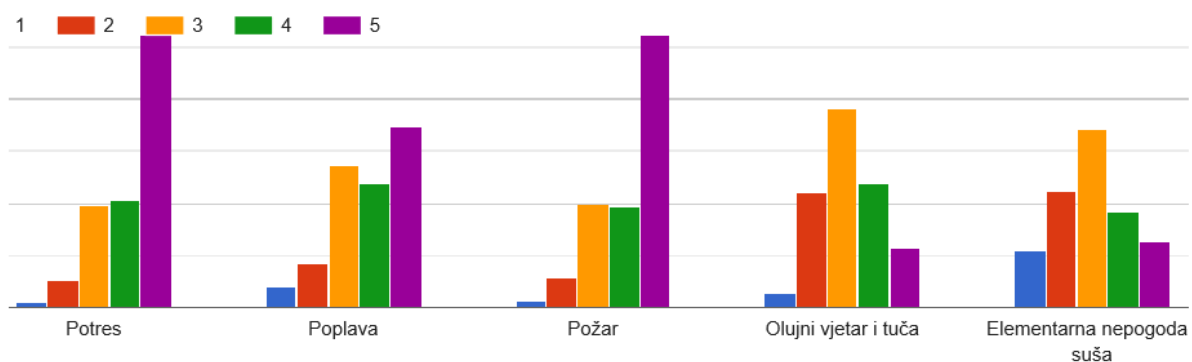
Dobar je znak da ispitanici ipak većinom razmišljaju o uzimanju imovinskih osiguranja i prije nastanka šteta, a samo mali udio razmišlja o uzimanju osiguranja tek nakon što se uvjere u same posljedice šteta. To je pokazatelj da imovinska osiguranja pružaju značajnu pomoć pri naknadi šteta i da su ispitanici toga svjesni.

Sljedeća skupina pitanja „Osobno mišljenje“ temelji se na ocjenama ispitanika koji su na skali od 1 do 5 ocjenjivali koliko se slažu ili ne slažu uz navedenu tvrdnju. Ta skupina pobliže daje

uvid u same stavove ispitanika oko prirodnih katastrofa i imovinskih osiguranja te je pravi pokazatelj njihovog razumijevanja i zainteresiranosti za navedenu temu.

Ispitanici su kao najopasniju prirodnu katastrofu ocijenili potres, te ga većina smatra vrlo opasnim, dok samo mali udio ispitanika ne smatra potres velikom opasnosti. Slično mišljenje ispitanici dijele i za požar, a zatim treće mjesto po opasnosti zauzima poplava. Olujni vjetar i tuča te ostale elementarne nepogode i sušu ispitanici su uglavnom ocijenili kao srednje opasnim. Prema tome, potres i požar su opasnosti kojima ispitanici daju najveći značaj i gledaju na te 2 vrste kao najozbiljnije i najveće prijetnje. Što se tiče posljedica prirodnih katastrofa, ispitanici navode slične odgovore, pošto su za najopasnije katastrofe prema njihovom mišljenju dali i najveću ocjenu, da ostavljaju vrlo velike štete.

Slika 4: Ocjena opasnosti prirodnih katastrofa (1 – nisu opasne, 5 – vrlo opasne)

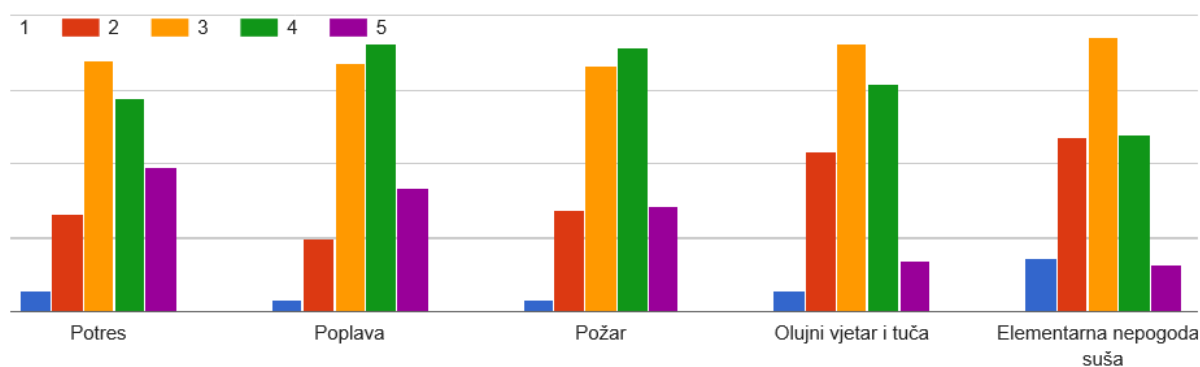

Izvor: Prikaz autorice

Učestalost prirodnih katastrofa ispitanici ne smatraju prijetnjom jer smatraju kako nisu prečeste pojave. Najrjeđu pojavu prema njihovom mišljenju ima potres, zatim elementarna nepogoda i suša, požar i poplava, a kao najučestalije na području Republike Hrvatske smatraju olujne vjetrove i tuču. To je i očekivano jer su oluje specifična vrsta prirodne katastrofe na području Europe pa tako i Republike Hrvatske. No ipak, na pitanje ugroženosti hrvatskog područja s obzirom na različite vrste prirodnih katastrofa, ispitanici smatraju kako Republika Hrvatska može biti ugrožena najviše od potresa, pa čak i poplava i požara, dok olujne vjetrove i tuču ne smatraju prijetnjom što se tiče posljedica. Taj rezultat je i začuđujući s obzirom da je Republika Hrvatska kroz povijest više puta bila izložena olujnom nevremenu nego samim potresima, međutim zadnja godina utjecala je na mišljenje ispitanika da većom ugroženosti smatraju ipak

potrese. No, istina je da se Republika Hrvatska nalazi i u seizmički aktivnom pojasu u Europi, pa svakako treba biti na oprezu.

Slika 5: Ugroženost Republike Hrvatske od pojedine vrste prirodne katastrofe (1 – nije ugroženo područje, 5 – vrlo ugroženo područje)

Izvor: Prikaz autorice

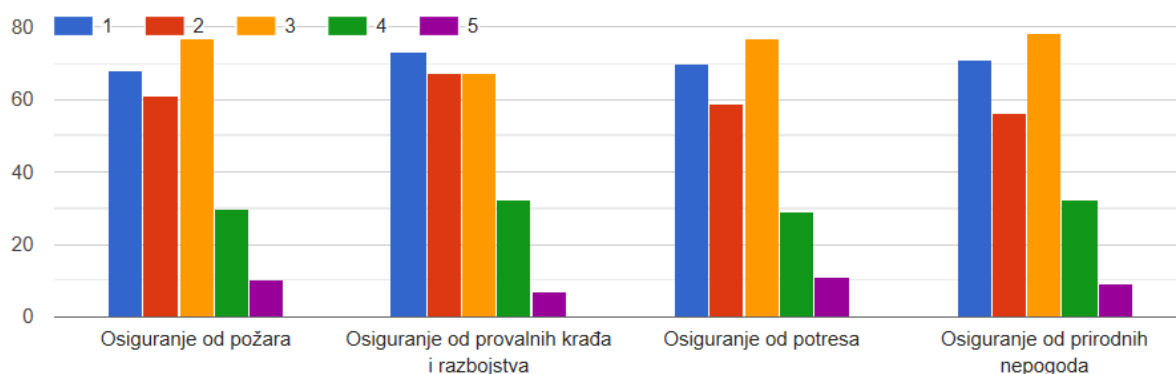
57,7% ispitanika slaže se s tvrdnjom kako će prirodne katastrofe u budućnosti biti još veći problem nego do sada. To znači da su svjesni opasnosti prirodnih katastrofa i njihove učestalosti koja se u novije vrijeme povećava. Razumijevanje opasnosti veoma je bitno u razumijevanju važnosti i načina zaštite imovine, a svjesnost prijetnji za budućnost pomaže u vidu planiranja prikladnog djelovanja i adekvatne zaštite. Isto tako, ispitanici smatraju kako je uloga osiguranja bitna u zaštiti imovine od štetnih događaja. To potvrđuje da su svjesni i koristi imovinskih osiguranja u naknadi šteta, iako svi nemaju sklopljeno takvo osiguranje. Pojačanje svijesti potrošača o samim koristima osiguranja svakako treba biti u cilju svake zajednice koja može biti izložena rizicima, tako da ovi rezultati daju pozitivan pogled za potencijalni daljnji napredak imovinskih osiguranja.

Stupanj izloženosti rizicima dao je podijeljena mišljenja. Oko 50% ispitanika se slaže da bi zaštitilo svoju imovinu bez obzira kolika je izložena rizicima, dok se ostatak i slaže i ne slaže s tom tvrdnjom. Međutim, kod tvrdnje o zaštiti samo od onih vrsta rizika kojima bi ispitanici mogli biti izloženi na svom području stanovanja, viša je razina slaganja (70% ispitanika). Ispitanici se najviše slažu sa tvrdnjom kako ih što viša razina rizika više i potiče na razmišljanje o imovinskim osiguranjima. Te zadnje tvrdnje svakako potvrđuju da je razina izloženosti riziku jedan od bitnih čimbenika pri kupnji imovinskih osiguranja, što je već pokazalo i ranije pitanje

koje se odnosilo direktno na same čimbenike utjecaja. Viši rizik znači i veća potreba za osiguranjem.

Na kraju, poznavanje imovinskih osiguranja u Republici Hrvatskoj nije dalo zadovoljavajuće rezultate. Samo je mali broj ispitanika vrlo upoznat ili uglavnom upoznat sa svim vrstama imovinskih osiguranja, a ostatak ispitanika svoju upoznatost ocijenilo je ocjenama od 1 do 3. To svakako ne daje dobru sliku jer ukazuje na to da se potrošači ne informiraju u velikoj mjeri o pojedinim vrstama imovinskih osiguranja, već više možda samo općenito pa je sigurno potrebno još više informirati javnost o pojedinačnim koristima svake vrste. Također, samo zadovoljstvo ispitanika sa imovinskim osiguranjima u Republici Hrvatskoj je osrednje, pa i tu postoji još mjesta za napredak u vidu informiranja javnosti i u vidu unapređenja ponude proizvoda osiguranja.

Slika 6: Upoznatost s imovinskim osiguranjima u Republici Hrvatskoj (1 – mala upoznatost, 5 – velika upoznatost)

Izvor: Prikaz autorice

Zadnja skupina pitanja odnosi se na „Demografska pitanja“ koja pobliže daju informacije o samim ispitanicima. Kao što je navedeno, u anketi je sudjelovalo 246 ispitanika od kojih najveći udio od 35% čine ispitanici u dobi 18 – 25 godina, zatim 17,9% u dobi 56 – 65 godina, a nešto manje po 15% nalaze se između, u dobi od 26 – 35 i 46 – 55 godina te 13,8% u dobi od 36 – 45 godina. Svega nekoliko ispitanika starijih je od 66 godina.

Ispitanici su i različitog područja stanovanja, od kojih najveći udio stanuje na području grada Zagreba ili Zagrebačke županije, no i u ostalim gradovima Republike Hrvatske: Sisku,

Karlovcu, Osijeku, Splitu, Šibeniku, Zadru, Rijeci, Kutini, Gospiću, Požegi, Vukovaru te ostalim dijelovima Slavonije, Dalmacije, Istre i Primorja, što pokriva veliki dio županija Republike Hrvatske.

Stupanj obrazovanja koji su postigli ispitanici najviše čini fakultetsko obrazovanje – magisterij (40,7%), fakultetsko obrazovanje – 1. stupanj (34,1%) i srednjoškolsko obrazovanje (23,6%), dok samo mali broj ima postignuti i doktorat ili samo osnovnoškolsko obrazovanje. Prema radnom statusu najviše ispitanika su zaposleni u javnom sektoru (34,1 %), studenti (27,6%), zaposleni u privatnom sektoru (19,5%), umirovljenici (8,5%) te manji udio nezaposleni (6,5%) ili samozaposleni (3,7%).

Broj članova koji broje kućanstva ispitanika su 3, 4, 5 i više članova, a u manjoj mjeri 1 ili 2 člana, dok mjesečni prihodi kućanstva dosežu 10000 – 15000 kuna (25,2%), 15000 – 20000 kuna (19,5 %), 8000 - 10000 kuna (17,9 %), 20000 kuna i više (17,5 %), 6000 – 8000 kuna (10,2 %), 4000 – 6000 kuna (6,9 %) i 4000 kuna i manje (2,8%).

Demografski podaci ispitanika pomažu stvoriti širu sliku pri analizi upitnika jer povezujući ih s ostalim pitanjima o imovinskim osiguranjima, daju pobližu informaciju kakav profil ljudi ima stavove koji su prikazani. S obzirom da je dosta ispitanika u dobi 18 – 25 godina ili studenti, logično je da još ne posjeduju nekretnine i nemaju sklopljena imovinska osiguranja jer brigu o tome preuzimaju njihovi roditelji pa sami ni nisu dovoljno upućeni u funkcioniranje osiguravajućeg sustava. Zbog toga možda nisu adekvatni za odgovore na temelju dosadašnjeg vlastitog iskustva, međutim njihovo osobno mišljenje i razumijevanje vrlo je bitno za budućnost imovinskih osiguranja i poduzimanja prikladnih mjera zaštite od šteta. Na navedenu temu puno vjerodostojnije rezultate ipak trenutno mogu dati starije osobe, obrazovanije i s višim primanjima, uz pretpostavku da onda posjeduju i više imovine te si mogu lakše priuštiti i osiguranja. Primanja, odnosno mjesečni prihodi podijeljeni s brojem članova kućanstva mogu se povezati i s cijenom premije, pošto dobrostojeće obitelji vjerojatno nemaju problema ni s visinom premije, kako je veći udio i odgovorio. Uvidom u područje stanovanja, gdje su ispitanici stanovnici raznih dijelova Republike Hrvatske, rezultati istraživanja također prikazuju jednu širu sliku kako ukupno stanovništvo Republike Hrvatske razmišlja. No svakako, informiranost cijele populacije, i mlađe i starije, bitan je pokazatelj koliko još ima mjesta za napredak tržišta imovinskih osiguranja u budućnosti.

Ukupni rezultati ankete potvrdili su da se većina ispitanika susrelo s prirodnim katastrofama i razumije njihovu opasnost, kao i korisnost imovinskih osiguranja, no da potreba za istima još

uvijek nije dovoljno velika. Stoga je i sama zainteresiranost ispitanika za imovinskim osiguranjima osrednja, vjerojatno i zbog posljedica koje dosad nisu bile vrlo značajne pa i male učestalosti pojave svih vrsta opasnosti. No, pojava opasnosti je posve neizvjesna, a ishodi uvijek mogu biti tragični. Premala upoznatost ispitanika s određenim vrstama imovinskih osiguranja kao i trenutno nedovoljno veliko zadovoljstvo nisu reprezentativni rezultati i treba djelovati u vidu njihova poboljšanja. Međutim, pošto su čimbenici potražnje za osiguranjima više okolni faktori poput vrijednosti predmeta osiguranja i razine izloženosti riziku, sama osiguranja ne mogu previše na njih djelovati. Mogu utjecati samo na prilagođavanje cijene jer i ona čini jedan od glavnih čimbenika te se usredotočiti na informiranje šire javnosti o svom poslovanju, izboru i pogodnostima pojedine vrste imovinskih osiguranja. No, samo razumijevanje opasnosti od strane javnosti dobar je znak da se u budućnosti poveća i potražnja za osiguranjima. Novije vrijeme, globalizacija poslovanja i razvoj industrije pridonijeli su sve većem obujmu materijalne imovine koju je svakako korisno zaštititi s obzirom da rastom imovine raste i obujam rizika. Pošto u posljednje vrijeme raste i broj prirodnih katastrofa, potrebe će samo biti još veće. Sve u svemu, rezultati istraživanja kod većine pitanja vrlo su očekivani te ih je anketni upitnik dodatno potvrdio, a svakako je većina i zadovoljavajuća te daju nadu da se potrošače može još više zainteresirati za navedenu temu s obzirom da razmišljaju o osiguranjima i prije nastanka šteta, a većina ih posjeduje nekretnine.

6. ZAKLJUČAK

Utjecajem klimatskih promjena, ali i sve većim utjecajem globalizacije poslovanja i inovacija na okoliš, vjerojatnost nastanka prirodnih katastrofa sve se više povećava. To potvrđuje i pregled razmjera prirodnih katastrofa kroz povijest, s obzirom da je broj takvih događaja u posljednjih 50 godina narastao skoro za duplo. Različiti događaji prisutni su u cijelom svijetu, u većim ili manjim omjerima, a proteklih desetljeća zabilježen je veliki broj tragedija koje su ostavile značajne negativne posljedice. Sve veću prijetnju predstavljaju i potresi, koji mogu izazvati i popratne opasnosti uz dodatne veće štete. Ubrzana urbanizacija posljednjih desetljeća na seizmički aktivnim područjima još samo povećava izloženost njihovu udaru. Međutim, potresi se i dalje ne osiguravaju često, pogotovo u Republici Hrvatskoj, a problem je i taj što ljudi često podcjenjuju rizike koji imaju malu vjerojatnost događanja poput potresa, no činjenica je da se mogu dogoditi bilo kada i bilo gdje.

Republika Hrvatska iako je kroz povijest bila izložena većim poplavama i olujama, a nedavno i potresima, i dalje nije vrlo ugroženo područje kojemu prijete stalne katastrofe. Rezultati istraživanja pokazali su da su stanovnici Republike Hrvatske uglavnom svjesni opasnosti i njihovih posljedica te su svjesni i koristi imovinskih osiguranja, međutim veliki broj nema sklopljene police imovinskog osiguranja, iako većina posjeduje nekretnine. Razlog tome je što dosad nisu doživjeli vrlo značajne posljedice, stoga ni potreba za imovinskim osiguranjima još nije dovoljno velika. Isto tako, na potražnju za osiguranjima utječu dosta i vanjski faktori poput vrijednosti predmeta osiguranja i razine izloženosti određenom riziku, a Republiku Hrvatsku ispitanici ne smatraju kao vrlo izloženim područjem. No, većina ni nije informirana detaljnije o pojedinim vrstama imovinskih osiguranja i uslugama koje nude. Zato bi svakako bilo korisno javnost još više osvijestiti i dodatno upoznati s koristima osiguranja jer će u budućnosti biti još potrebnija kako raste i broj katastrofalnih događaja.

Sve u svemu, iako je Republika Hrvatska uglavnom dobro podnijela katastrofe koje su je dosad pogodile, šteta je ipak uvijek bilo, a bez pravovremene reakcije imovinskih osiguranja teško bi bilo nadoknaditi materijalne gubitke. Općenita povoljna situacija u Republici Hrvatskoj i rijetka izloženost prirodnim katastrofama mogu zavarati, što su dokazali nedavni potresi. Stoga treba imati na umu važnost djelatnosti osiguranja, ali i biti na oprezu od neizvjesnih događaja. Upravo ta velika neizvjesnost pojave svih vrsta opasnosti pa i sve veća količina imovine koja je u vlasništvu pojedinaca ili poslovnih djelatnosti, stvara i veću potrebu za adekvatnom zaštitom. Uloga tržišta imovinskih osiguranja, prema tome, dolazi i vjerojatno će još i više doći do izražaja.

LITERATURA:

1. Andrijanić, I., Klasić, K. (2002) Tehnika osiguranja i reosiguranja, Mikrorad, Zagreb
2. Benfield, A. (2020) Weather, Climate and Catastrophe Insight: 2019 Annual Report, AON Empower Results. Dostupno na: http://thoughtleadership.aon.com/Documents/20200122-if-natcat2020.pdf?utm_source=ceros&utm_medium=storypage&utm_campaign=natcat20 [08. siječnja 2021.]
3. Bijelić, M. (2002) Osiguranje i reosiguranje, Tectus, Zagreb
4. Bijelić, M. (2004) Osiguranje od požara i nekih drugih opasnosti (požarno osiguranje), Svijet osiguranja, Vol. 7, No. 1, str. 35-50
5. Bijelić, M., Miletić, V. (2009) Osiguranje (i reosiguranje) u globalizaciji, Ekonomija, Vol. 16, No. 2, str. 311-336. Dostupno na: http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_612.pdf [20. listopada 2020.]
6. Bilić, N. (2019) Tržište neživotnog osiguranja u Republici Hrvatskoj, Ekononski fakultet Split. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A2733/datastream/PDF/view> [22. siječnja 2021.]
7. Bonacci, O. (2000) Poplave kao prirodne katastrofe razmatrane sa stajališta osiguravajućih kompanija, Hrvatska vodoprivreda, Vol. 9, No. 99, str. 26-29
8. Croatia osiguranje, Osiguranje doma. Dostupno na: [https://crosig.hr/osiguranje-
imovine/osiguranje-doma/](https://crosig.hr/osiguranje-imovine/osiguranje-doma/) [26. siječnja 2021.]
9. COMARCH, Property Insurance and its types. Dostupno na: <https://www.comarch.com/finance/articles/property-insurance-and-its-types/> [10. lipnja 2021.]
10. Ćurak, M., Jakovčević, D. (2007) Osiguranje i rizici, RRiF- plus, Zagreb
11. Doko, Jelinić, J., Kratochvil, M., Nola, I., A., Žuškin, E. (2013) Potresi – povijesni pregled, okolišni i zdravstveni učinci i mjere zdravstvene skrbi, Arhiv za higijenu rada i toksikologiju, Vol. 64, No. 2. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/152812> [23. listopada 2020.]
12. Državni hidrometeorološki zavod. Dostupno na: <https://meteo.hr/index.php> [19. siječnja 2021.]
13. EY (2021) 2021 Global Insurance Outlook. Dostupno na: [https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/insurance/insurance-
pdfs/ey-2021-global-insurance-outlook.pdf](https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/insurance/insurance-pdfs/ey-2021-global-insurance-outlook.pdf) [10. lipnja 2021.]
14. Financial Web, The Independent Financial Portal. Dostupno na: <https://www.finweb.com/insurance/7-types-of-reinsurance.html> [15. lipnja 2021.]
15. Galjak, M., Nikolić, V., Taradi, J. (2020) Disaster risk management and community resilience, Sigurnost, Vol. 62, No. 2, str. 151-160. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/349446> [22. listopada 2020.]
16. Geofizički odsjek, Seizmološka služba, Prirodoslovno – matematički fakultet. Dostupno na: https://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmoloska_sluzba [19. siječnja 2021.]

17. Gonulal, S., O., Gurenko, E., N., Lester, R., R., Mahul, O. (2006) Earthquake Insurance in Turkey: History of the Turkish Catastrophe Insurance Pool, World Bank Publications, Herndon. Dostupno na: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/7142> [20. listopada 2020.]
18. HANFA, Osiguranje. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile.ashx/?fileId=42496> [08. prosinca 2020.]
19. HANFA, Tržište osiguranja. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/trziste-osiguranja/> [23. listopada 2020.]
20. Hrvatski ured za osiguranje. Dostupno na: <https://huo.hr/hr/> [23. listopada 2020.]
21. Hrvatski ured za osiguranje (2019) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj, godišnje izvješće. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/godisnje_izvjesce_2019_.pdf [28. siječnja 2021.]
22. Hrvatski ured za osiguranje (2020) Ključne informacije o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://huo.hr/upload_data/site_files/kljucne-informacije-4.pdf [12. lipnja 2021.]
23. Insurance Information Institute, Background on: Earthquake insurance and risk. Dostupno na: <https://www.iii.org/article/background-on-earthquake-insurance-and-risk> [22. listopada 2020.]
24. Insurance Information Institute, World Insurance Marketplace. Dostupno na: <https://www.iii.org/publications/insurance-handbook/economic-and-financial-data/world-insurance-marketplace> [12. prosinca 2020.]
25. Jurić, M. (2017) Osiguranje imovine u kućanstvu: Diplomski rad. Diplomski rad, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1076/datastream/PDF/view> [23. listopada 2020.]
26. Kovačević, L. (2019) Osiguranje imovine poslovnih tvrtki: Završni rad. Specijalistički diplomski stručni, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A2904/datastream/PDF/view> [23. listopada 2020.]
27. Krišto, J., Pavković, A., Stojanović, A. (2014) Upravljanje institucionalnim investitorima, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb
28. Marković, D., Njegomir, V. (2010) Iako priroda bijesni, reosiguratelji zbrajaju štetu, Svijet osiguranja, No. 9. Dostupno na: <https://www.svijetosiguranja.eu/iako-priroda-bjesni-reosiguratelji-zbrajaju-zaradu/> [11. siječnja 2021.]
29. Matijević, B. (2002) Management šteta u osiguranju, Svijet osiguranja, Vol.5, No. 4, str. 35-51
30. Miličević, A. (2011) Osiguranje i zaštita pojedinca i osobne imovine, Završni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb
31. Ministarstvo financija. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/koncesije-i-drzavne-potpore/prirodne-nepogode/456> [11. lipnja 2021.]
32. moj-bankar.hr, Osiguravajuća društva. Dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Osiguravajuća-društva> [12. lipnja 2021.]

33. Munich Re (2019) Data on natural disasters since 1980, Munich Re's NatCatSERVICE. Dostupno na: <https://www.munichre.com/en/solutions/for-industry-clients/natcatservice.html> [11. siječnja 2021.]
34. MUP, Civilna zaštita, Prijavljene štete od prirodnih nepogoda u RH. Dostupno na: <https://zeos.mup.hr/portal/apps/MapSeries/index.html?appid=e63fba9a7ad846fe964a89e47907fa06> [11. lipnja 2021.]
35. National Association of Insurance Commissioners (2011) A Consumer's Guide to Earthquake Insurance. Dostupno na: https://www.naic.org/documents/cipr_events_150814_naic_earthquake_consumer_guide.pdf [22. listopada 2020.]
36. Nationwide, Insurance and protection. Dostupno na: <https://www.nationwide.com/> [12. lipnja 2021.]
37. Njegomir, V. (2011) Obveznice za katastrofalne štete, Osiguranje (Zagreb), Vol. 52, No. 7/8, str. 50-61
38. Njegomir, V. (2009) Rizik potresa: uzroci, posljedice i zaštita, Osiguranje (Zagreb), Vol. 49, No.4, str. 40-49
39. Penavić, H. (2012) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj, Završni rad, Ekonomski fakultet, Zagreb
40. Poposki, K. (2020) Osiguranje od rizika potresa – najnovija kretanja i budući izazovi, Hrvatski časopis za Osiguranje, No. 3, str. 27-51. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/242246> [20. listopada 2020.]
41. Porrini, D., Schwarze, R. (2012) Insurance models and European climate change policies: an assesment, European Journal of Law and Economics, Vol. 38, No. 1, str. 7-28. Dostupno na: https://www.researchgate.net/profile/Donatella_Porrini/publication/257558068_Insurance_models_and_European_climate_change_policies_An_assessment/links/59ef6b5ba6fdcce2096db93b/Insurance-models-and-European-climate-change-policies-An-assessment.pdf [08. siječnja 2021.]
42. Preskar, I. (2015) Katastrofalne štete kao izvor rizika za društva za osiguranje, Diplomski rad, Ekonomski fakutet, Zagreb
43. Sivrić, I. (2013) Katastrofalne štete i tržište osiguranja, Specijalistički poslijediplomski rad, Ekonomski fakultet, Zagreb
44. Statista, The 10 biggest natural disasters worldwide by economic damage from 1980 to 2018, Statista Research Department. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/268126/biggest-natural-disasters-by-economic-damage-since-1980/> [13. siječnja 2021.]
45. Stipić, M. (2014) Hrvatski osiguratelji i tržište osiguranja u EU, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, No. 3-4, str. 75-84. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/131384> [10. prosinca 2020.]
46. Swiss Re (2003) Natural catastrophes and reinsurance, Sigma, Zurich
47. Swiss Re Institute. Dostupno na: <https://www.sigma-explorer.com/> [11. siječnja 2021.]

48. Swiss Re Institute (2020) How insurance markets are bucking the global recession trend. Dostupno na: <https://www.swissre.com/institute/research/topics-and-risk-dialogues/economy-and-insurance-outlook/how-insurance-markets-are-bucking-the-global-recession-trend.html> [10. lipnja 2021.]
49. Tomac, D. (2009) Upravljanje štetama s aspekta ekonomike osiguranja, Osiguranje (Zagreb), Vol. 49, No. 3, str. 50-57. Dostupno na: <https://sites.google.com/site/vangaloha/home/upravljanje-rizicima> [20. listopada 2020.]
50. United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Europe Disaster Statistics. Dostupno na: https://www.preventionweb.net/english/countries/statistics/index_region.php?rid=3 [14. siječnja 2021.]
51. United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Economic Losses, Poverty and Disasters 1998-2017, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. Dostupno na: https://www.preventionweb.net/files/61119_credeconomiclosses.pdf [14. siječnja 2021.]
52. Vaughan, E., J., Vaughan, T., M. (2000) Osnove osiguranja: upravljanje rizicima, Zagreb: Mate
53. Vulcano Discovery, Global Earthquake Monitor – list, news and maps of recent quakes worldwide. Dostupno na: <https://www.volcanodiscovery.com/earthquake-monitor.html> [14. siječnja 2021.]
54. World Resources Institute, Climate. Dostupno na: <https://www.wri.org/our-work/topics/climate> [14. siječnja 2021.]